

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління, доцента Федорчак Ольги Василівни на дисертаційну роботу Левицького Артура Олексійовича «Механізм публічного управління розвитком регіональної туристичної дестинації», подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертації і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що на сьогодні туризм у багатьох країнах стрімко розвивається та надає низку переваг для приймаючих країн. Йдеться про створення робочих місць, зростання податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, стимулювання експорту місцевих продуктів. Однак в Україні туризм досі ще не отримав належного розвитку. На сьогодні Україна, незважаючи на свої безмежні потенційні туристичні можливості, стрімко втрачає свою популярність як туристична держава, оскільки, в уяві потенційних туристів складається враження повномасштабної війни, а вся країна сприймається, виключно, як «гаряча точка». За даними офіційної статистики, за останній рік кількість іноземних туристів, які відвідали Україну, зменшилася більш ніж у 15 разів, порівняно з попередніми роками. Так, якщо у 2013 році Україну відвідало 232 тис. іноземних туристів, то в 2015 році їх кількість катастрофічно скоротилася і становила лише 15 тис. осіб. Ситуацію ускладнює також переорієнтація внутрішніх туристичних потоків з Криму на курорти Греції, Болгарії, Туреччини, країни Азії й Африки. Як наслідок, відбувається значне зменшення доходів від туристичних послуг, зниження інвестицій в туристичну інфраструктуру, скорочення робочих місць.

Ситуація що склалася, вимагає негайних і рішучих кроків держави з визначення державної політики у сфері туризму, яка має ґрунтуватися на випередженні виникаючих проблем; об'єднанні зусиль органів державної влади, представників туристичного бізнесу та інститутів громадянського суспільства; забезпеченні раціонального використання бюджетних коштів.

Цього можна досягти завдяки використанню проектного підходу в державному управлінні туристичною галуззю. Саме проектний підхід дасть змогу конвертувати стратегічні плани у конкретні проекти і програми розвитку територій; формувати портфелі проектів і визначати їх пріоритетність щодо державної підтримки та фінансування з державного і місцевих бюджетів.

Незважаючи на ґрунтовні напрацювання вчених щодо вітчизняної туристичної галузі та її державного регулювання, у сучасній науковій літературі застосування проектного підходу у сфері публічного управління туристичною галуззю ще не достатньо досліджено. Поза увагою науковців залишається і вивчення туристичної дестинації як територіально-просторової одиниці туристично-рекреаційного комплексу регіону.

Однією із позитивних спроб обґрунтування механізму публічного управління розвитком регіональної туристичної дестинації із використанням проектного підходу є дисертаційна робота Левицького Артура Олексійовича. Усе вищезазначене вказує на її надзвичайну актуальність та своєчасність.

У цілому дисертаційне дослідження відповідає положенням паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління: зокрема напрямам: теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління; механізми державного регулювання окремих галузей і сфер суспільного життя та їх удосконалення.

Тема дисертації тісно пов'язана із тематикою науково-дослідних робіт ОРІДУ НАДУ, зокрема тем: «Механізми узгодження інтересів та координації дій суб'єктів регіональної політики при реалізації соціальних проектів» (ДР № 0113U000795) та «Державний механізм антикризового проектного управління соціально-економічними процесами» (ДР № 0115U001263), у яких автор брав безпосередню участь. Основні питання, які досліджувалися за наведеними темами, відображено у роботі.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків
і рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, базується на узагальненні здобутків вітчизняних і зарубіжних учених з питань державного управління туристичною сферою, публічного управління, регіонального розвитку, економіки, стратегічного та проектного управління, територіального планування.

У своїй роботі Левицький А.О. отримав висновки, що становлять наукову новизну та в сукупності вирішують важливе наукове завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні засад публічного управління туристично-рекреаційним комплексом регіону та розробленні концептуальної моделі механізму публічного управління розвитком туристичної дестинації.

Так, у § 1.1. наведено аналіз сутності поняття «туризм» різними науковцями. На с.14 подано вдале, як на наш погляд, визначення «туризму» як системи, що складається з: регіону, що породжує туристів; транзитного регіону; регіону туристичної дестинації; туристів; туристичної індустрії. У тексті також подано коректне визначення державного управління туристичною галуззю.

Особливої уваги заслуговує § 1.2., у якому описано туристичний потенціал України, подано перелік законодавства, проаналізовано структуру управління туристичною сферою на державному і регіональному рівнях та окреслено вектори реформування державного управління туристичною сферою.

Найбільш вданий, на нашу думку, є зміст § 1.3, який присвячений місцю і ролі регіональної туристичної дестинації в системі туристично-рекреаційного комплексу регіону. На с.39 подано визначення туристичної дестинації як «...території, яка приваблює туристів, і є головним місцем локалізації туристичної діяльності, потоків туристів та їх витрат». У параграфі автор наводить 2 підходи до визначення дестинації – бізнес-орієнтований та соціокультурний; розрізняє географічно-територіальний, інфраструктурний, ресурсний, маркетинговий соціальний, управлінський аспекти дестинації. Автор також виокремлює 8 дестинацій на території України, зокрема: Південну, Центральну, Карпатську, Донецьку, Придніпровську, Східну, Поліську, Подільську та оцінює їх туристичний потенціал.

Зміст § 1.4 присвячений обґрунтуванню використання проектного підходу в управлінні дестинаціями. Коректно подано визначення поняття «проект» (с.58) та фази життєвого циклу проекту (с.61) і їх взаємозв'язок з стадіями життєвого циклу дестинації.

Позитивно оцінюємо також зміст § 2.1., у якому проаналізовано стан розвитку туристично-рекреаційного комплексу Одеської області та узагальнено результати відгуків туристів про відпочинок в Одесі. В результаті аналізу виявлено 12 основних проблем відпочинку. У тексті наведено також аналіз офіційної статистичної інформації стосовно кількості та місткості готелів у різних регіонах України. Сформовано дерево проблем (с.82) та дерево цілей (с.86) розвитку туризму в Одеській області.

До безперечних заслуг дисертанта слід віднести § 2.2, якому розглянуто методику оцінювання адміністративних районів Одеської області за рівнем і потенціалом розвитку туристично-рекреаційної сфери. Дисертантом оцінено стан розвитку лікувально-оздоровчого, рекреаційного, спортивного, культурно-пізнавального, сільського, зеленого та інших видів туризму у адміністративних районах Одещини. У результаті аналізу автором виокремлено 3 групи районів: 1) райони з сталим туристично-рекреаційним розвитком та найвищим туристичним потенціалом; 2) райони із достатнім, або задовільним рівнем туристичного розвитку та потенціалу; 3) райони із початковим, або низьким рівнем туристичного розвитку і потенціалу. Для кожної групи районів запропоновано відповідну стратегію подальшого розвитку.

У § 2.3. подано ключові чинники забезпечення конкурентоспроможності туристичної дестинації і розмежовано конкурентоспроможність туристичного продукту та туристичної пропозиції.

Зміст § 3.1. присвячено мережевій моделі публічного управління розвитком регіональної туристичної дестинації. Подано коректне визначення поняття «партнерська мережа» та наведено переваги мережевого підходу до управління, порівняно з існуючим структурно-функціональним підходом.

Позитивно оцінюємо зміст § 3.2, у якому детально описано рівні організаційної структури управління проектами розвитку туристичної дестинації: стратегічний (постійно діючі органи публічної влади та управління); проектний / функціональний (тимчасові структури, які створюються на період життєвого циклу проекту); та операційний (установи, що відповідають за організацію виконання окремих видів робіт проекту).

Заслуговує на увагу також § 3.3, у якому розглянуто портфельну стратегію управління проектами та вдало розмежовано поняття «програма» та «портфель» проектів (с.160). Подано відмінності між проектним та портфельним підходами і переваги останнього щодо до управління регіональними туристичними дестинаціями.

Отримані результати дослідження дозволили автору зробити ґрунтовні висновки і конкретні пропозиції. Достовірність результатів дослідження підтверджена їх апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях, форумах і в публікаціях. Таким чином, структура роботи логічна і завершена. Розділи роботи взаємопов'язані між собою.

Наукова новизна результатів дослідження

Дисертантом на основі детального вивчення літературних джерел *вперше* обґрунтовано концептуальну модель механізму публічного управління розвитком регіональної туристичної дестинації.

Удосконалено: понятійний апарат науки державного управління, зокрема уточнено і представлено авторське визначення понять: «портфельна стратегія управління розвитком туристичної дестинації» та «механізм публічного управління розвитком регіональної туристичної дестинації».

Набули подальшого розвитку: типологія адміністративних районів Одеської області за рівнем розвитку туризму та концептуальні положення щодо пріоритетів реформування системи публічного управління у туристичній сфері.

Винесені на захист положення наукової новизни є обґрунтованими, базуються на фундаментальних положеннях науки державного управління, і узагальненні результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних учених.

Отримані автором результати мають важливе значення для поглиблення теоретичних засад формування механізму публічного управління розвитком регіональної туристичної дестинації. Результати дослідження довели, що застосування проектного підходу в державному управлінні туристичною сферою сприятиме підвищенню ефективності її функціонування.

Достовірність дослідження, повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих працях

Обґрунтованість та достовірність положень, рекомендацій, висновків, дисертаційної роботи підтверджуються їх апробацією на всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях, конгресах, форумах, а також публікацією наукових праць у фахових виданнях за темою дисертації. У них достатньо повно відображені результати дисертаційного дослідження.

Основні положення дисертаційної роботи викладені у 21 науковій праці, у тому числі: у 2 колективних монографіях; 8 статтях у наукових фахових виданнях України та 1 статті у зарубіжному виданні. Опубліковані автором праці написані на високому науковому рівні та відповідають встановленим вимогам.

Оцінка ідентичності змісту реферату і основних положень дисертації

Детальне ознайомлення з дисертацією і авторефератом дозволяє зробити висновок щодо ідентичності автореферату і основних положень дисертації. Зміст автореферату, його структура відображають у повній мірі зміст та структуру дисертаційного дослідження. В авторефераті повністю розкрито мету та завдання дослідження, наукову новизну, апробацію основних наукових результатів та їх практичну цінність. Виклад отриманих результатів як в дисертації, так і в авторефераті є логічним, що забезпечує повне розкриття змісту тексту та доступність його сприйняття. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає встановленим стандартам.

Зауваження і дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи досягнуті результати та наукову новизну положень дисертації, необхідно висловити деякі зауваження та побажання:

1) У пункті новизни удосконалено «теоретичні підходи до формулювання принципів туристичного проектування, що дозволило виокремити та охарактеризувати інформаційно-технологічний принцип, що проявляється по-різному під час вирішення конкретних завдань...» (с.9), на нашу думку, доцільно було б ширше розкрити зміст «інформаційно-технологічного принцип», оскільки з того формулювання, яке подано у новизні, не зрозуміло сутність даного принципу. Проте, це не критичне зауваження, так як на с.132 дисертації, автор вичерпно і ґрунтовно пояснює зміст цього принципу.

2) Назва § 1.1 звучить «...організація *публічно-управлінської* діяльності в туристично-рекреаційній сфері». На нашу думку, текст параграфу більше сфокусований на державному управлінні туристичною галуззю. Вважаємо, що в тексті слід було б більше приділити уваги саме публічному управлінню.

3) Інформація щодо системи органів виконавчої влади, які здійснюють регулювання туристичної галузі на державному та регіональному рівні, є досить розмита і несистематизована. Так, на с.23-24 дисертації описано хронологію створення та ліквідації відомств, що забезпечували державне регулювання туристичної діяльності; на с.36. наведено інформацію про існуючу структуру управління туристичною галуззю на регіональному рівні. Вважаємо, що даний матеріал доцільно було об'єднати та візуалізувати.

4) Також слід було б систематизувати законодавство, що регулює туристичну діяльність (с.33-36). У тексті подано повністю назви, номери і дати прийняття законодавчих актів, що утруднює сприйняття матеріалу. Можна було б вказувати лише назви документів та подавати посилання на них.

5) У § 1.3. на с.54 наведено дані про позиції України у рейтингу конкурентоспроможності подорожей і туризму. Проте даний текст не містить жодних посилань на джерело інформації. Тому на основі матеріалу, який подано у тексті, важко зрозуміти, який саме рейтинг аналізується.

6) Інформацію, яка наведена у § 2.2 на с.110-112, стосовно групування адміністративних районів Одещини, краще було б подати у табличному вигляді та розмістити у додатку, так як текст параграфу доволі переобтяжений даними.

7) Матеріал § 2.3, у якому йдеться про ключові чинники конкурентоспроможності, дещо теоретичного спрямування. На нашу думку, при визначенні конкурентоспроможності туристичної дестинації, варто було б врахувати методику розрахунку Індексу конкурентоспроможності подорожей і туризму, який оцінює три групи чинників: 1) державну політику і регулювання; 2) бізнес середовище та інфраструктуру; 3) людські, культурні і природні ресурси. Дана методика могла би бути застосована для оцінки конкурентоспроможності регіональних туристичних дестинацій.

8) Назва § 3.1. звучить «Концептуальна модель публічного управління розвитком туристичної дестинації...». Проте у тексті параграфу автор акцентує увагу на «мережевій» модель публічного управління розвитком туристичної дестинації (с.131, 136). На нашу думку, для позначення одного і того ж поняття автор застосовує різні терміни, через що сприйняття тексту дещо утруднюється. Вживання одного терміну значно спростило б сприйняття тексту.

Загалом подані зауваження не впливають на цінність дослідження, яке виконане на достатньо високому науковому рівні. Дисертація виконана українською мовою, оформлена у повній відповідності з нормами і правилами, є завершеною науково-дослідною роботою. Відзначені вище дискусійні моменти, недоліки і неточності не знижують наукову новизну та достовірність отриманих результатів автора і не впливають на загальну оцінку роботи, яка оцінена нами позитивно.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Левицького Артура Олексійовича на тему «Механізм публічного управління розвитком регіональної туристичної дестинації» є завершеною науковою працею, в якій містяться нові науково-обґрунтовані результати в галузі державного управління. Проведене дослідження забезпечило досягнення поставленої мети та завдань, а апробація та використання результатів дослідження підтвердили їх достовірність та обґрунтованість.

Науковий рівень дисертаційної роботи – високий, виклад отриманих результатів – логічний і послідовний. Автором доведена практична значимість отриманих результатів дослідження, які є доступними для сприйняття. Зміст автореферату дисертації адекватно відображає результати, представлені в основному змісті роботи. В опублікованих працях Левицького А.О. в повній мірі відображені основні положення дисертації.

Загалом дисертаційна робота є актуальною, має наукову і практичну цінність, її обсяг та оформлення відповідають вимогам п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Левицький Артур Олексійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент,
кандидат наук з державного управління, доцент,
докторант кафедри державного управління та
місцевого самоврядування Львівського
регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президенті України

Федорчак О.В.

